

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อปปมตฺต — บุคคลผู้ไม่ประมาท”

อปปมตฺต อ่านตามภาษาบาลีว่า **อับ - ปะ - มัด - ตะ** มาจากคำว่า **น (ไม่)** [แปลง น เป็น อ] กับ **คำว่า ปมตฺต (ผู้ประมาท)** ซ้อน ปุ จึงรวมกันเป็น **อปปมตฺต** แปลว่า **บุคคลผู้ไม่ประมาท** เมื่อกล่าวถึงความเป็นธรรมแล้ว ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน แต่เพราะมีธรรมเกิดขึ้นเป็นไป จึงหมายรู้ได้ว่าเป็นใครหรือเป็นอะไร ความไม่ประมาทเกิดขึ้นกับผู้ใด ก็เรียกบุคคลนั้นว่า เป็นบุคคลผู้ไม่ประมาท คำว่าไม่ประมาท นั้น ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส แสดงความเป็นจริงไว้ ว่า **“บทว่า ความไม่ประมาท คือ ความไม่อยู่ปราศจากสติ”** ข้อความในอัมมปทัฏฐกถา อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท แสดงถึงความเป็นบุคคลผู้ไม่ประมาทไว้ดังนี้ ว่า **“ผู้ประกอบ ด้วยสติ (สภาพที่ระลึก เป็นไปในความดีประการต่างๆ) ชื่อว่า ผู้ไม่ประมาทแล้ว”**

ชีวิตประจำวันที่ดำเนินไปในแต่ละขณะนั้นเป็นธรรม ไม่พ้นไปจากธรรมเลย เพราะทุกขณะของชีวิต มีแต่ความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรม เป็นสิ่งที่มีจริงๆ ได้แก่ **จิต** (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) **เจตสิก** (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) และ **รูป** (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร) เท่านั้น ซึ่งจะต้องอาศัยการพึ่งพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ด้วยความเคารพละเอียดรอบคอบจริงๆ มิฉะนั้นก็ไม่สามารถที่รู้จักสภาพธรรมในขณะทีสภาพธรรมนั้นๆ กำลังปรากฏได้

ชีวิตที่ได้เกิดมาในแต่ละชาติก็สั้นมาก แม้ว่าจะมีชื่อเสียง มีชาติตระกูล มีมิตรสหาย และมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเพียงใดก็ตาม ถ้าพิจารณาแล้วก็จะเห็นได้ว่า ขณะที่ เป็นอกุศล มีมากกว่าขณะที่เป็นกุศล ซึ่งในที่สุดแล้วชาตินี้ก็ต้องหมดไปแน่นอน ผ่านไปโดยไม่มีสิ่งใดเหลือในความเป็นบุคคลนี้อีก เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วจะกลับมาเป็นบุคคลนี้อีกไม่ได้ แต่สิ่งที่สะสมอยู่ในจิตไม่สูญหายไปไหน เพราะฉะนั้นในระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็ไม่ควรที่จะเป็นผู้ประมาทในชีวิต ไม่ควรย่อหย่อนต่อการเจริญกุศลประการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การพึ่งพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ซึ่งจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลกับชีวิตอย่างแท้จริง

ขณะใดที่อกุศลเกิดขึ้นเป็นไป ขณะนั้นประมาทแล้ว เป็นความจริงที่ว่า บุคคลผู้ประมาทอยู่ แม้จะมีชีวิตยืนยาวเป็นร้อยปีก็ตาม ก็เป็นเหมือนกับคนที่ตายแล้ว เพราะคนที่ตายแล้วไม่สามารถอบรมเจริญปัญญาได้ ไม่สามารถเจริญกุศลประการต่างๆ ได้ เช่นเดียวกันกับบุคคลผู้ประมาท แม้มีชีวิตอยู่ ก็ไม่ได้เจริญกุศล ไม่ได้ทำความดีอะไรเลย ไม่ได้อบรมเจริญปัญญาไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรม **ผู้ประมาท จึงไม่ต่างอะไรกับคนที่ตายแล้ว** ในทางตรงกันข้าม บุคคลผู้ไม่ประมาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ประมาทในการพึ่งพระธรรม ศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ถึงแม้ว่าจะมีการเกิด การตาย จากภพหนึ่งไปอีกภพหนึ่งอยู่ แต่โอกาสของการดับกิเลสได้อย่างหมดสิ้น ไม่มีการเกิดการตายอีกเลยนั้นย่อมมีได้ **สังสารวัฏฏ์มีโอกาสจบสิ้นได้เพราะความไม่ประมาท** เพราะฉะนั้น ผู้ไม่ประมาท จึงได้ชื่อ

ว่า ย่อมไม่ตาย เพราะในที่สุดแล้วก็จะไม่มีการเกิดการตายอีก ไม่เหมือนกับผู้ที่ประมาทอยู่เนื่องๆ ซึ่งโอกาสของการหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง ไม่มีเลย ไม่สามารถพ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ ได้เลย

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นเครื่องเตือนที่ดีว่า ตราบใดที่ปัญญายังไม่ได้อบรมเจริญจนกระทั่งถึงขั้นที่จะดับกิเลสได้โดยเด็ดขาด จะเป็นผู้ที่ประมาทไม่ได้เลย บุคคลผู้ที่มีปัญญา ท่านจะเป็นผู้ไม่ประมาทในการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ไม่ประมาทในการขัดเกลา กิเลส ชาตินี้มีกิเลสมาก ก็ยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ขัดเกลาให้เบาบางด้วยความเข้าใจถูกเห็นถูก ชาตินี้ปัญญา ยังน้อย ก็ยิ่งจะต้องเป็นผู้มีความมั่นคง อดทน และ จริจใจในการที่จะฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เพื่อสะสมความเข้าใจถูก เห็นถูก ในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา เป็นไปเพื่อความเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตอย่างแท้จริง การได้เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ได้ยากแสนยาก เพราะต้องเป็นผลของกุศลกรรมเท่านั้นจึงจะทำให้ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เมื่อเกิดมาแล้วสุดท้ายก็ต้องละจากโลกนี้ไปทุกคน ไม่มีใครรอดพ้นจากความตายไปได้เลย ก่อนที่จะมาเกิดในชาตินี้ก็ไม่ทราบว่าจะมาจากไหน ชาติก่อนเกิดเป็นอะไรมา ต่อจากนั้นจะไปไหนก็ยังไม่ทราบ เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว จะไปเกิดในที่ใด ภพภูมิใด ไม่สามารถจะทราบได้ เพราะขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นสำคัญ ว่ากรรมใดจะให้ผลนำเกิด เป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ที่แน่ ๆ แม้ยอมทราบว่าจะต้องตายอย่างแน่นอน แต่ก็ไม่ทราบอีกว่า จะตายตอนไหน จะตายตอนเช้า ตอนสาย ตอนบ่าย ตอนค่ำ หรือตอนกลางคืน ก็ไม่สามารถจะทราบได้ นี่คือ ความจริง

ในแต่ละวัน กุศลจิตเกิดน้อยมากเทียบกับอกุศลจิตไม่ได้เลย ยิ่งถ้ามีความประมาทในชีวิตแล้ว ก็ยิ่งจะเกื้อหนุนต่อการที่จะทำให้อกุศลเกิดพอกพูนทับถมมากขึ้นไปอีก เป็นโทษเป็นภัยโดยส่วนเดียวเท่านั้น แต่ละคนเหลือเวลาอีกไม่มากแล้วที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เพราะชีวิตสั้นมากจริง ๆ ควรที่จะได้พิจารณาอยู่เสมอเพื่อความเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต มีชีวิตอยู่ ก็เพื่อประโยชน์ คือ ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา น้อมประพฤติตามพระธรรม ไม่ละเลยโอกาสแห่งการเจริญกุศลในชีวิตประจำวัน แม้แต่วาระสุดท้ายแห่งพระชนมชีพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก็ได้ตรัสเตือนให้พุทธบริษัทตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เพราะความไม่ประมาทนำมาซึ่งกุศลธรรมทั้งปวง คำพราศอนที่ประทานมาตลอด ๔๕ พรรษาแห่งการประกาศพระศาสนาของพระองค์ รวมลงในบท คือ ความไม่ประมาท จึงควรอย่างยิ่งที่ทุกคนจะได้ศึกษาและน้อมประพฤติปฏิบัติตาม โดยเฉพาะไม่ประมาทในการที่จะฟังที่จะศึกษาพระธรรมด้วยความเคารพ ละเอียด รอบคอบ เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูก สะสมเป็นที่พึ่งต่อไปจนกว่าจะถึงความสมบูรณ์พร้อมของปัญญาได้ในที่สุด.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗